

Финансира
Европска унија

ТВНИНГ ПРОЈЕКАТ

ПОДРШКА ЕУ ПАРЛАМЕНТИМА У БИХ У ПОСЛОВИМА ЕВРОПСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА

ИНФОРМАТИВНИ ЧЛАНАК ТВНИНГ ПРОЈЕКТА ЕУ / УКРАТКО О ПРОПИСИМА У ЕУ

РОЛИТИКА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ПОТРОШАЧА

► КОЈИ СУ ОСНОВНИ ЦИЉЕВИ И ПРИНЦИПИ ЕУ У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ПОТРОШАЧА?

Политика заштите потрошача Европске уније има за циљ да гарантује права потрошача у односу на трговце и пружи појачану заштиту угроженим потрошачима. Оснаживање потрошача и заштита њихове безбједности, здравља и економских интереса постали су кључни циљеви политике ЕУ. Учинковита заштита потрошача је кључни фактор привредног раста - потрошачки издаци домаћинства чине 57% бруто домаћег производа ЕУ, те стога, у коначници побољшавају општи животни стандард и подстичу економски раст.

Грађани ЕУ имају користи од најстрожих стандарда политике заштите потрошача у свијету.

Државе чланице су постепено развијале мјере усмјерене на заштиту конкретних интереса потрошача који имају виталну економску и политичку улогу у друштву. Почевши од средине 1970-их, ЕУ је настојала да усклади те националне мјере како би својим грађанима обезбиједила подједнако висок ниво заштите на јединственом тржишту.

Како је утврђено чланом 169 Уговора о функционисању Европске уније, европска политика у корист потрошача има за циљ да заштити здравље, безбједност и интересе потрошача. Ова политика промовише права потрошача на обавијештеност и образовање, као и право на организовање у сврху заштите њихових интереса.

Европска политика заштите потрошача почива на сљедећим принципима:

- купујте шта желите, тамо гдје желите
- ако не функционише, вратите
- високи стандарди сигурности хране и других производа
- знајте шта једете
- уговори требају бити праведни према купцима
- понекад се купци могу предомислити
- могућност једноставнијег поређења цијена
- потрошаче се не смију доводити у заблуду
- заштита док сте на одмору
- учинковита правна заштита у случају прекограничних спорова

► КОЈИ СУ КЉУЧНИ СТРАТЕШКИ ДОКУМЕНТИ КОЈИ УРЕЂУЈУ ПОЛИТИКУ ЗАШТИТЕ ПОТРОШАЧА ЕУ?

Програм Европске уније у области политике заштите потрошача заснива се на **Новој (европској) стратегији за потрошаче**, која представља стратегију потрошачке политике Европске уније усклађене са стратегијом раста Европске уније, која је усвојена 13. новембра 2020. године.

Програм представља ажурирану визију политике заштите потрошача ЕУ за период 2020 - 2025. године, под називом „Јачање отпорности потрошача ради одрживог опоравка“. Будући да су се с пандемијом COVID-19 појавили значајни изазови који утичу на свакодневни живот потрошача, посебно у вези с расположивошћу и доступношћу производа и услуга, као и путовањима унутар и из Европске уније, циљ ове политике је и рјешавање проблема са којима се потрошачи непосредно суочавају.

Пројекат спроводи конзорцијум који чине
Народна скупштина Мађарске, Парламент Аустрије и Хрватски сабор

REPUBLIK ÖSTERREICH
Parlament

ORSZÁGGYŰLÉS

HRVATSKI SABOR

Глобална здравствена криза утицала је на многе области живота потрошача те је подцртала пресудни значај високог нивоа заштите потрошача и блиске сарадње међу властима у ЕУ. Истовремено су на видјело изашли одређени недостаци оквира за заштиту потрошача Европске уније (право на пуни повраћај авансно уплаћених средстава за превознике и тур-оператере; преваре потрошача, обмањујуће маркетиншке технике и преваре приликом куповине путем Интернета).

Нови Програм за потрошаче обухваћа пет кључних приоритетних области:

- ▶ **Зелена транзиција:**
рјешавање нових изазова за права потрошача и могућности за оснаживање које су представљене у оквиру зелене транзиције, уз осигуравање да су одрживи производи и стилови живота доступни свима, без обзира на географски положај или приходе;
- ▶ **Дигитална трансформација:**
стварање сигурнијег дигиталног простора за потрошаче у којем су њихова права заштићена и осигуравање равноправних услова у којима се омогућавају иновације ради пружања новијих и бољих услуга свим Европљанима;
- ▶ **Учинковито спровођење права потрошача; и накнада:**
приступање питању утицаја пандемије болести COVID-19 на права потрошача и сузбијање обмањујућих тврдњи о прихватљивости производа за животну средину те нелојалне комерцијалне праксе у примјени техника и персонализацији утицаја на мрежи. Иако је спровођење права потрошача прије свега одговорност власти појединачних држава, Европска унија има важну улогу у координацији и пружању подршке у том смислу, а у складу са Уредбом о сарадњи у заштити потрошача;
- ▶ **Приступање посебним потребама одређених група потрошача:**
узимање у обзир потребе потрошача који у одређеним ситуацијама могу бити рањиви и требати додатне заштитне мјере. То може бити посљедица друштвених околности или посебних карактеристика појединца или група потрошача; и
- ▶ **Заштита потрошача у глобалном контексту (међународна сарадња):**
осигуравање сигурности увоза и заштита потрошача из ЕУ од непоштених пракси које примјењују субјекти који нису из ЕУ, путем надзора тржишта и ближе сарадње са релевантним властима у партнерским земљама Европске уније.

Програм примјењује холистички приступ који обухвата друге политике ЕУ које су од посебног значаја за потрошаче. Он одражава потребу да се приликом формулисања и примјене других политика и активности у обзир узму и захтјеви који се односе на заштиту потрошача. Допуњује друге иницијативе Европске уније, попут Европског зеленог споразума, Акционог плана за кружну економију и Саопштења о обликовању европске дигиталне будућности, а такође подржава релевантне међународне оквире, попут Програма Уједињених нација за одрживи развој до 2030. године и Конвенције Уједињених нација о правима особа са инвалидитетом.

Учинковит одговор на све ове приоритете захтијева блиску сарадњу између Европске уније и држава чланица те правилно преношење, спровођење и извршавање стабилног оквира за заштиту потрошача који се развијао током низа година. Због тога се у Програму износе приоритети и кључне мјере које треба заједно развијати на европском и националном нивоу.

▶ ШТА ПОРАЗУМИЈЕВА ТЕРМИН ПРАВНА ТЕКОВИНА У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ПОТРОШАЧА?

У вријеме успостављања Европских заједница 1957. године није постојала посебна одредба о потрошачкој политици за цијелу Европу. Тада су индивидуалне потрошачке политике држава чланица одражавале различите националне културе, традиције, административне системе и приоритете. Потрошачима је политика на нивоу Европе постала неопходна како би имали адекватну заштиту приликом трговања на јединственом тржишту.

Европски савјет донио је свој први посебни програм за заштиту потрошача и информациону политику 1975. године, што је била основа за све већи корпус директива и прописа у области заштите потрошача.

Тренутно око 90 директива Европске уније покрива питања заштите потрошача, због чега је правна тековина која се односи на потрошаче и даље сложена.

Највећи дио закона о заштити потрошача ЕУ остаје на **минималном нивоу усклађености** те поставља само минималне стандарде. То значи да земље које преносе законодавство ЕУ имају право да постављају више стандарде од оних који су постављени у директивама ЕУ.

Политика заштите потрошача је **трансверзална политика**, што значи да се законодавство ЕУ у овој области бави искључиво одређеним питањима (попут пружања предуговорних информација или права на одустајање од уговора закљученог на даљину или у кући потрошача), при чему су интереси потрошача системски уграђени у све релевантне домене политике ЕУ, укључујући конкуренцију, трговину и унутрашње тржиште.

Кључне области политике ЕУ које се односе на заштиту потрошача

Заштита здравља и безбиједности потрошача

- ▶ Јавно здравље и духан
- ▶ Храна
- ▶ Медицински производи
- ▶ Општи систем безбиједности производа и надзор над тржиштем
Сви производи пласирани на тржиште, чак и ако нису обухваћени одређеним секторским законодавством, морају да буду у складу с одређеним нормама у вези с пружањем информација потрошачима, мјерама за спречавање пријетњи безбиједности, надзором над безбиједности производа и слједивости.
- ▶ Сигурност козметичких производа, експлозива за цивилну употребу и играчака
- ▶ Европски системи за надзор и размјену информација

Заштита економских интереса потрошача

- ▶ Услуге информационог друштва, електронска трговина те електронска и прекогранична плаћања
- ▶ Продајни уговори на даљину и уговори склопљени изван пословних простора, продаја робе и гаранције, непоштени услови у уговорима
- ▶ Непоштене пословне праксе, компаративно и зававајуће оглашавање
- ▶ Одговорност за неисправне производе и истицање цијена
- ▶ Потрошачки и хипотекарни кредити
- ▶ Одмори и путовања у пакет аранжманима и некретнине с временски ограниченом употребом
- ▶ Зрачни саобраћај
- ▶ Енергетска тржишта
- ▶ Мрежа европских центара за потрошаче која потрошачима пружа информације и помоћ у вези с прекограничним трансакцијама.

Заштита правних интереса потрошача

- ▶ Процедуре за алтернативно рјешавање спорова и рјешавање спорова на интернету
- ▶ Европска правосудна мрежа у цивилним и трговинским питањима те обавеза националних власти на сарадњу
- ▶ Удружне тужбе за заштиту колективних интереса потрошача

▶ КОЈИ СУ ОСНОВНИ ИЗАЗОВИ ЗА БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ?

Комисија је 29. маја 2019. године усвојила **Мишљење о захтјеву Босне и Херцеговине за чланство у ЕУ**. Мишљење и пратећи **Аналитички извјештај** пружају обимне анализе које обухватају Критеријуме из Копенхагена и укључују 33 поглавља политике правне тековине ЕУ. Поглавље 28 бави се заштитом потрошача.

Споразум о стабилизацији и придруживању предвиђа појачану сарадњу између ЕУ и БиХ с циљем усклађивања стандарда заштите потрошача у БиХ са стандардима ЕУ, укључујући активну заштиту потрошача и учинковито спровођење закона.

Према Аналитичком извјештају, Босна и Херцеговина је у **раној фази припремљености у области заштите потрошача**.

Према уставном и законском оквиру, државни ниво власти, два ентитета и Дистрикт Брчко надлежни су за заштиту потрошача. Правни оквир за заштиту потрошача садржан је у Закону о заштити потрошача, усвојеном 2006. године на државном нивоу, а примјењује се у ентитету Федерација БиХ и у Дистрикту Брчко, док се у ентитету Република Српска примјењује посебан закон о заштити потрошача. У области заштите потрошача још увијек постоји потреба да се **осигура усклађеност са значајним промјенама у оквиру правне тековине ЕУ**.

Што се тиче безбиједности производа, правни оквир се састоји од Закона о надзору над тржиштем и Закона о општој безбиједности производа који су усвојени на државном нивоу. У овој области је **потребно осигурати потпуно усклађивање законодавства са правном тековином.**

Акциони план за реализацију приоритета из Мишљења Европске комисије и Аналитичког извјештаја

Овај документ је разрадила Дирекција за европске интеграције Савјета министара БиХ. Садржи списак докумената које треба да усвоје и мјера које треба да подуму надлежне државне, ентитетске и кантоналне институције у циљу реализације приоритета које је поставила Европска комисија.

УЛОГА ПАРЛАМЕНАТА У РЈЕШАВАЊУ ПИТАЊА КОЈА СЕ ОДНОСЕ НА ЗАШТИТУ ПОТРОШАЧА

Основни задаци и одговорности Парламената у БиХ који се односе на заштиту потрошача могу се описати како слиједи:

Законодавна функција

- ▶ разматрање и усвајање закона у области заштите потрошача,
- ▶ хармонизација законодавства БиХ с правном тековином ЕУ – провјера усклађености нацрта закона и поднесених амандмана .

Функција надзора

- ▶ политичко праћење активности влада у току процеса интеграција и преговора,
- ▶ редовна контрола испуњења приоритета из Мишљења Европске комисије и Аналитичког извјештаја и задатака утврђених у Акционом плану.

Информативна функција

- ▶ промовисање отворености и транспарентности законодавног поступка,
- ▶ редовно пружање информација широј јавности о процесу приступања ЕУ и с тим повезаним задацима парламената,
- ▶ пружање информација у вези с нацртима закона у области заштите потрошача, организација догађаја, као што су јавна саслушања и округли столови о најважнијим изазовима у области заштите потрошача на којима учествују стручњаци, чланови академске заједнице, представници организација цивилног друштва, итд.

Међународна и међупарламентарна сарадња

- ▶ сарадња и координација с институцијама ЕУ, националним парламентима земаља чланица ЕУ и парламентима земаља Западног Балкана,
- ▶ информисање међународних партнера о постигнутом напретку и изазовима за БиХ.

Административно особље парламената одговорно је за пружање неопходног стручног знања и организацијске подршке члановима парламената како би могли доносити неопходне одлуке и заступати интересе грађана.

ЖЕЛИТЕ ЛИ САЗНАТИ ВИШЕ?

Додатне информације пронаћи ћете на слиједећим везама:

Европска унија: Потрошачи: https://ec.europa.eu/info/policies/consumers_en

Европски парламент: Политика заштите потрошача:

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/46/consumer-policy-principles-and-instruments>

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/565904/EPRS_IDA\(2015\)565904_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/565904/EPRS_IDA(2015)565904_EN.pdf)

Нове погодности (енгл. New Deal) за потрошаче:

https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/consumers/review-eu-consumer-law-new-deal-consumers_en

Резимеи законодавства у области заштите потрошача:

https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/consumers.html?root_default=SUM_1_CODED=09

Аналитички извјештај Европске комисије:

<https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-bosnia-and-herzegovina-analytical-report.pdf>